

Una llei de país per una educació del segle XXI

JAUME GRAELLS

Director general d'Educació Bàsica i Batxillerat del Departament d'Educació

EL PUNT, 23 de març de 2008

Com era d'esperar el debat que s'ha esdevingut a partir de la presentació del document de bases de la llei d'educació ha reproduït els vells tòpics i tots els temors davant els fantasmes d'una pretesa privatització. Aquesta prevenció obeeix a un rerefons polític intencionat que insisteix a fer de l'educació un element de confrontació basat en les inèrcies del passat. En canvi té una certa lògica i és plenament legítima entre la comunitat educativa que ha viscut les conseqüències de polítiques anteriors absolutament gasives envers l'educació del nostre país.

Aquestes polítiques van utilitzar l'escola privada com a centre de totes les tensions i contradiccions en fer-la responsable de la segregació escolar i dels desequilibris de la doble xarxa educativa mentre se la menystenia econòmicament per garantir la viabilitat d'un sistema insuficientment finançat. D'altra banda, l'escola pública i els seus professionals patien, de fet encara pateixen, les lògiques dificultats davant el grau de complexitat que es deriva de la diversitat creixent i la concentració de determinats perfils sociològics en les aules. Per tant, no ens han d'estranyar les temences davant la privatització i l'escepticisme envers qualsevol canvi legislatiu, sobretot amb el precedent d'altres reformes que no sempre han comportat un factor substancial de canvi i millora del sistema educatiu.

Ara bé, també hem de reconèixer que sovint les alertes de la privatització han estat utilitzades pels sectors professionals més immobilitats per fugir d'estudi a l'hora d'afrontar la necessària reforma estructural que requereix l'escola pública del nostre país. Reforma que també passa per modernitzar la professió docent i superar la lògica burocràtica que desmobilitza el professorat davant l'assumpció de responsabilitats i els requeriments de la renovació i la innovació pedagògica de la societat del coneixement.

Diguem-ho clar, l'organització i la gestió dels nostres centres demana un gir copernicà per tal de poder-los enfortir institucionalment i garantir-los estabilitat i capacitat de resposta real. Sovint, la feblesa corporativa es tradueix en una evident desprotecció del professorat i de les famílies que veuen com no poden comptar amb el suport de la institució, l'escola o l'institut, mancada d'estructura de gestió sòlida, de referents d'autoritat clars, i de capacitat de decisió. És freqüent sentir el professorat queixar-se de la seva solitud per fer front als reptes de l'aula i denunciar que l'administració no els acompanya o no els dóna el suport que necessiten.

Hem de poder fer costat als mestres i les famílies i l'única manera de fer-ho és que l'administració es faci present al mateix centre. Ara, amb la llei, tenim una magnífica ocasió per garantir una administració propera que faciliti als centres l'autoritat democràtica que requereixen, la capacitat d'organitzar-se i de decidir i per tant l'autonomia de gestió, econòmica i pedagògica que es propugna en el document de bases de la llei. Això també vol dir retre comptes davant la societat i les famílies dels resultats del procés educatiu assolits en cada cas.

Dit això, hem de reconèixer que per avançar en la necessària reforma estructural del nostre sistema és condició imprescindible introduir importants canvis en el disseny de la professió docent. Parlem de millorar la formació inicial i contínua de mestres i professors. D'establir un nexa directe entre la formació rebuda, les necessitats dels centres i dels alumnes i els mecanismes reals de carrera docent que incentivin el professorat per millorar en la seva feina i per assumir responsabilitats tant pedagògiques com de gestió.

Resulta inacceptable un sistema que prima el mínim esforç i la no-assumpció de responsabilitats. Sort en tenim de la voluntat i el sentit del compromís dels nostres docents. Per cert, sobta que siguin les veus més immobiliistes les que sovint denuncien o proclamen que el sistema es suporta gràcies al voluntarisme del professorat. Ja n'hi ha prou d'apel·lar al voluntarisme en comptes de confiar en la professionalitat del professorat. Necessitem avançar en el disseny d'una carrera professional que incentivi la feina ben feta, l'assumpció de funcions d'especial responsabilitat i la capacitat d'innovació en la pràctica diària a l'aula, que és on realment es demostra la competència dels docents i el realisme de les propostes educatives.

No podem mantenir un sistema que l'única via real de promoció que s'ofereix als seus professionals comporta, paradoxalment, deixar d'exercir la professió: qui vol promocionar té dues opcions: deixar passar de manera rutinària els anys i anar acumulant mèrits i estadis o bé sortir de l'aula.

Capítol a part mereix la funció directiva. En aquest sentit, el document de bases ens obre una línia de renovació que no fa més que aprofundir

en el caràcter democràtic del funcionament dels nostres centres i ens aporta novetats respecte a la professionalització dels equips directius en el marc de la carrera docent. Ens calen direccions competents, estables, formades i professionals. La veritat és que tenim una excel·lent i experimentada plantilla de docents i d'equips directius. Són moltes les iniciatives i les experiències, com els plans d'autonomia de centres, engegades en els darrers anys per magnífics professionals que esdevenen models de referència a nivell internacional. Malgrat tot, no ens hem de conformar, urgeix dotar-nos d'una norma que permeti aprofundir i generalitzar aquestes experiències. Es tracta de garantir una gestió pública àgil i eficaç que s'allunyi dels plantejaments de la burocràcia immobiliària que, sovint, desplega la bandera de la privatització per ofegar i anul·lar la capacitat del sistema per reeixir com a servei públic de qualitat.

Finalment, algunes veus han alertat respecte a la manca de concreció sobre la definició del servei públic educatiu en el document de bases presentat pel conseller. En primer lloc, dir que en les bases apareix clarament definit el concepte de servei públic educatiu i que aquest es desplegarà en la llei tal com apunta el Pacte Nacional de l'Educació. Ara bé, vull fer notar que la legislació actualment vigent ja és prou clara, reiterativa i profundament intervencionista en tot allò que fa referència a conceptes com el dret a l'educació, la gratuïtat del servei, la no-discriminació en els processos d'escolarització o el de servei públic educatiu.

A diferència dels aspectes estructurals i organitzatius del sistema sobre els quals sempre s'ha passat de puntetes, sense introduir cap canvi significatiu en els darrers trenta anys, tradicionalment la legislació dels

nostre país ha esdevingut capdavantera en regular el dret a l'educació sense discriminacions a través d'una xarxa educativa al servei de l'equitat i l'excel·lència educativa. És evident, però, que allò que és prescriptiu legalment no s'ha aplicat de manera satisfactòria i, per tant, el marge de millora és encara important. Els desequilibris de l'oferta de la doble xarxa educativa que arrosseguem del passat, així com determinades dinàmiques socials, culturals o fins i tot urbanístiques, dificulten molt els processos d'escolarització plural per molt que alguns continuen insistint a reglamentar-ho encara més fins al punt d'arribar a l'absurd.

Sens dubte que hem de seguir apostant per l'escola inclusiva i plural i contrarestar els riscos de l'exclusió educativa, per això comptarem amb l'empara de la llei. Ara bé, només avançarem en aquest sentit des de la coresponsabilització de les diferents administracions implicades i dels agents educatius i socials presents en el territori. I en això també ens ajudarà la llei d'educació a partir dels canvis estructurals que abans apuntàvem i obrint camí a la descentralització administrativa i desconcentració política que faci de les zones educatives veritables unitats de participació, planificació, programació i provisió dels serveis. Aquest és l'escenari que ens permetrà avançar realment en el model de sistema públic educatiu i en els processos d'escolarització plural.

El país no pot esperar, cal fer possible el canvi que ens permeti avançar en l'equitat i l'excel·lència de tots els nostres alumnes sense excepció. Hem de treballar per sumar el màxim consens polític i social. Ara bé, tampoc ens enganyem, per assolir un canvi de rumb real s'hauran de superar certes reticències, si no oposicions frontals sempre inevitables quan s'afronta un canvi estructural com el proposat. Conseqüentment,

hem d'apel·lar a la ferma voluntat, la generositat i responsabilitat dels partits polítics i agents socials. Sense tacticismes. L'educació del nostre país s'ho mereix.